

OBČANSKÉ PRÁVO

VŠEOBECNĚ

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 2.5 (2010)

© Ivo Telec, 2005

2

*„Nezáleží tak na právu samém, ale na duchu,
kterým ho necháme proniknouti.“*

*Bobuř Tomsa, O filosofické výchově právníka.
čsp. Bratislava, 1, 1927, s. 399.*

3

OBČANSKÉ PRÁVO

Ivo Telec

4

číslo 715
dovolenost ke stažení
www.obcangli.cz

ÚZ
ÚPLNÉ ZNĚNÍ

OBČANSKÝ ZÁKONÍK

A SOUVISEJÍCÍ PŘEDPISY

úroky a poplatky z prodání • odkládání zboží • rájání
a podání nehybných prostor • vstoupit do bytu • odpovědnost
za škodu • mezinárodní právo • mezinárodní právo
obecné a soukromé • občanská odpovědnost • veřejné
družstvo • ochrana osobních údajů • občanské právo
bytu a nehybných prostor • občanské právo
služby informační společnosti

podle stavu k 19. 1. 2009

upozornění:

Obchodní zákoník - ÚZ 672
Zákoník práce - ÚZ 689
Rodinné právo - ÚZ 691
Občanský soudní řád - ÚZ 713, 714
Trestní předpis - ÚZ 716

Sagitt

5

TEMATICKÝ OBSAH

1. smysl, účel a pilíře soukromého práva
2. právní povaha soukromého práva
3. civilistika
4. přirozené základy soukromého práva
5. dějiny, přítomnost a budoucnost
6. mravní a ústavní základy
7. prameny
8. globalizace a evropeizace
9. ochrana subjektivního soukromého práva

6

PŘEDZNAMENÁNÍ

■ Pojem práva:

1. **ideje, hodnoty a účely**,
na nichž spočívají právní normy chování
2. **právní normy chování**:
 - a. právní pravidla, *např. zákaz odcizení*
 - b. právní principy, *např. dobrá víra*

7

■ Právní (právně normativní) věta

- = soubor slov, obrazů nebo jiných znaků, *např. vzorců*
- = literární vyjádření právní normy (nosič právní normy)
srv. zvukový nosič jako hmotné zachycení hudebního díla

srv. knižní literární vyjádření autorského díla, kupř. románu

8

1. ČÁST

SMYSL SOUKROMÉHO PRÁVA,
JEHO PILÍŘE
A
CIVILISTIKA

9

SOUKROMÉ POMĚRY

1. osobní nebo majetkové všeobecné (občanské)
 2. tvůrčí
 3. hospodářské vč. soutěžních
 4. obchodní
 5. pracovní aj., *např. pojistné*
-
1. **osobní stav** (status), *např. manželství*
 2. **jiné soukromé poměry**, *např. závazky*

10

PILÍŘE SOUKROMÉHO PRÁVA

■ Základní právní instituce

1. ochrana osobnosti a rodiny
vč. osobního stavu
2. vlastnictví
3. závazky
4. odpovědnost za delikty

11

■ Římskoprávní význam

1. *personae* (osoby)
2. *res* (věci)
3. *actiones* (žaloby)

Gaius: Institutiones
2. stol. po Kr.

12

IUS CIVILE

- **Základ římského práva**
právní instituce vlastnictví, držby, dědictví,
kupní smlouvy, daru, nájmu aj.
6. stol. *Corpus iuris civilis*
- **Převzetí římského práva**
12. - 16. stol. západní a střední Evropa
- **Právně dějepisný a pojmově propedeutický**
význam římského práva

13

PŘEVAŽUJÍCÍ EVROPSKÁ TRADICE

1. židovsko-křesťanské náboženství
2. klasická řecká filozofie
↳ staroegyptská filozofie
3. římské právo

14

?

- ✓ CO JE SOUKROMÉ PRÁVO?
- ✓ CO JE OBČANSKÉ PRÁVO?

15

1. Subjektivní obecné soukromé právo,
(oprávnění), jež vyplývá z právního řádu
(**subjektivní** právně pojmový význam)
např. právo vlastnické
2. Soukromoprávní část právního řádu
(**objektivní** právně pojmový význam)

16

- **Část právního řádu**, jež:
 1. **uznává vrozená** subjektivní lidská práva
např. osobnostní právo na život
 2. **přikazuje, zakazuje** nebo **dovoluje** lidské chování při:
 - a. **výkonu** vrozených přirozených práv
např. při udělování svolení k zásahu
 - b. **ochraně** vrozených přirozených práv
 - c. **přiznávání nabyvatelných** práv, jejich výkonu nebo ochraně

17

DRUHY SUBJEKTIVNÍCH SOUKROMÝCH PRÁV

1. **osobní** právo statusové; *srv. zletilost, svéprávnost, manželství aj. osobní stav*
2. **jiná osobní** práva; *např. právo osobnostní*
3. **majetková** práva; *např. právo dědické*
 1. práva **absolutní**; *např. právo vlastnické*
 2. práva **relativní**; *právo závazkové*

18

PŘIROZENÝ SMYSL SOUKROMÉHO PRÁVA

- ✓ Udržování **přirozené rovnováhy** v soukromých poměrech a jejich **vyrovnávání**
srv. nájemné a hodnotu užívání bytu
- ✓ Východiskem **přirozené zákony rovnováhy a vyrovnání** brání a dáváni, působící ve Vesmíru, přírodě a mezi lidmi

19

ÚČEL SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Všeobecně sdílené dobro** právního **bezpečí soukromých poměrů** lidí a právnických osob, a to stanovením:
 1. způsobu **výkonu** a **ochrany** přirozených lidských práv, *např. práva osobnostního*
 2. způsobu **nabývání, výkonu** a **ochrany** soukromých práv
 3. soukromoprávní **odpovědnosti** za ohrožení nebo porušení přirozených aj. práv

20

CO CHRÁNÍ SOUKROMOPRÁVNÍ ŘÁD?

1. **subjektivní soukromé právo** (oprávnění)
2. **soukromý zájem**, je-li právně kvalifikovaný (oprávněný, právní, právem chráněný): *srv. § 1 o. s. ř.*
 - a. podložený právem (**×** pouhá zvědavost):
 - i. právním jednáním (úkonem), *např. nájemní smlouvou*
 - ii. právním rozhodnutím, *např. soudu*
 - iii. zákonem, *např. o. z.*
 - b. *naléhavý, např. na určení práva, jež je ohroženo*
3. **pokojný stav**, *např. noční klid* § 5 o. z.

21

JAK CHRÁNÍ SOUKROMOPRÁVNÍ ŘÁD?

- **Vybavením práva nárokem**
= vymahatelností (žalovatelností) práva
- **Poskytnutím ochrany:**
 1. soudem
 2. rozhodčím soudem či rozhodcem, je-li tak vůlí stran majetkového sporu
 3. výjimečně správním úřadem, *např. ČTÚ*

22

23

PRÁVOVĚDNÉ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Právní věda**
orientace **účeloslovně-hodnotová**
- ✓ **Teorie "The One Right Answer"** (*Dworkin*)
- **Otevřené právní pojmy** ⇒
generální klausule **dotvářené** soudcovským aj. **používáním** v konkrétních případech

24

CIVILISTIKA

■ Význam

1. obecná nauka právní
2. jedna ze zvláštních částí (odvětví) právní vědy = věda občanského práva

25

PRÁVNÍ VĚDA A CIVILISTIKA

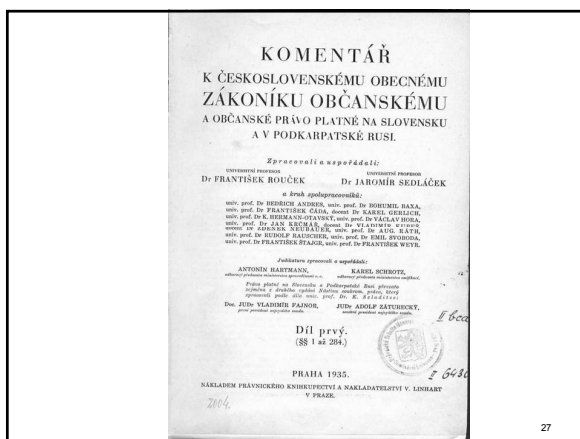
■ Právní věda - obecná část

1. právní metodologie
2. teorie tvorby práva
3. právní hermeneutika (umění výkladu práva)
4. teorie právní argumentace

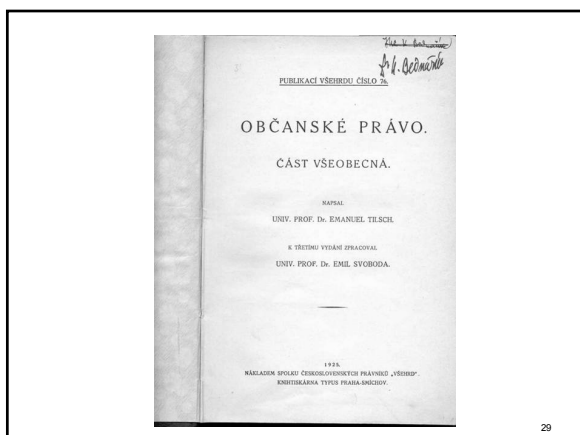
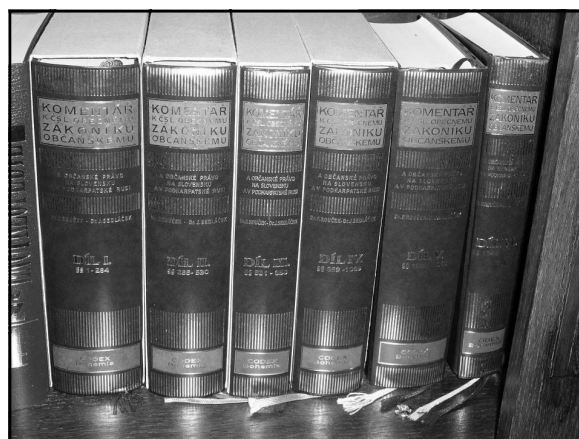
■ Právní věda - zvláštní část

1. privatistika
2. publicistika
3. konstitucionalistika
4. internacionalistika
5. **civilistika = věda občanského práva**
6. komercionalistika
7. právní romanistika
8. kanonistika aj.

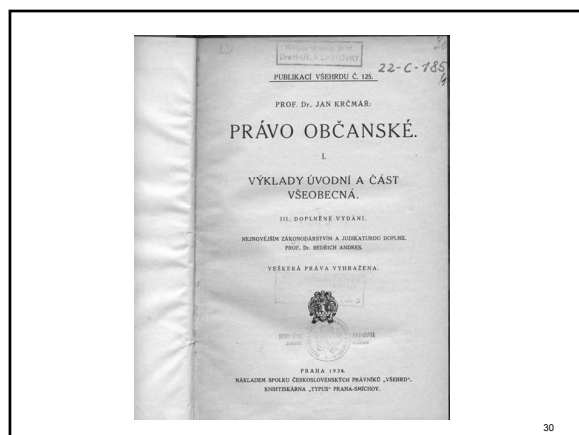
26

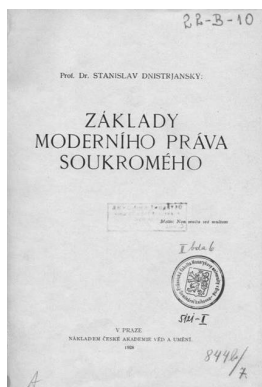
27

29

30

31

VĚDECKÁ SOUSTAVA SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Obecné soukromé právo** (právo občanské)
(*droit civil, das Zivilrecht, das bürgerliches Recht*); *ius generale*
- **Zvláštní soukromá práva** s předností úpravy
 1. právo obchodní
 2. právo cenných papírů
 3. právo pracovní ✕
 4. práva duševního vlastnictví ®
- **Právo soukromé mezinárodní**

32

*„(...) práva k duševnímu vlastnictví
jsou práva soukromá;“*

preamble

*Dobroty o obchodních aspektech práv k duševnímu
vlastnictví (TRIPS, 1994), (č. 191/95 Sb.)*

33

VĚDECKÁ SOUSTAVA PRÁVA OBČANSKÉHO

- **Přirozené zásady právní**
- Osobní práva **osobního stavu** (statusová práva)
 - a. lidí
 - b. právnických osob
- Právní **ochrana** přirozeného osobnostního práva
- Právo **rodinné**
- Majetková práva **absolutní** (věcná práva, právo dědické)
- Majetková práva **relativní** (závazková)
- Právo **deliktů**

34

PRÁVOVĚDNÉ METODY TVORBY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Zákonodárné** (legislativně technické) **metody**
 1. metoda souladu s **přirozenými** právy
 2. metoda **ústavní konformity**
 3. metoda **rovnosti** v soukromých právech
 4. metoda **mezinárodní a komunitární konformity**
 5. metoda **vyšší abstrakce**; např. *generální klausele*
 6. metoda **kasuistická**; např. *zvláštní skutkové podstaty*
 7. metoda **konvenčních pravidel**; např. *Legislativní pravidla vlády právní formou usnesení vlády*

35

DIDAKTIKA OBČANSKÉHO PRÁVA

1. metoda řešení **modelových** situací, řešení fiktivního případu (*moot*)
2. metoda **případových studií**, řešení skutečného případu (*case study*)
3. právně **klinická** metoda
4. metoda procesní **simulace** (právnícké divadlo), (*moot court*)
5. metoda odborných **stáží**
6. metoda právně **tvůrčího psaní**
7. doktrinárně **paměťová** metoda

36

2. ČÁST

POVAHA SOUKROMÉHO PRÁVA

38

SOUKROMÉ PRÁVO OBJEKTIVNÍ A SUBJEKTIVNÍ

- **Objektivní právo** (*lex, law*)
 - = soukromoprávní řád = část právního řádu
 - = soubor právních principů a právních pravidel soukromoprávní povahy
- **Subjektivní právo** (oprávnění), (*ius, right*)
 - = míra a způsob **právně možného** chování osob, vyplývajícího z právního řádu a chráněného státním prosazením

39

PRÁVO SPRAVEDLIVÉ A PRÁVO PŘÍSNÉ

- **Právo spravedlivé**, *ius aequum*
 1. **formální spravedlnost**, *aequum*
 - ✓ se stejným se nakládá stejně
 2. **materiální spravedlnost**, *bonum*
 - ✓ každý případ má být upraven nebo rozhodnut způsobem mu **nejpřiměřenějším** ohled na **okolnosti** případu
- **Právo přísné**, *ius strictum*
 - ✓ v soukromém právu **výjimkou**; např. právo **směnečné** (směnečná přísnost); přísnost **vyrovnávána** výhodou umocnění směnky

40

SOUKROMOPRÁVNÍ PRAVIDLA A SOUKROMOPRÁVNÍ PRINCIPY

- **Právní pravidla**: platí **výlučně** příkaz, zákaz, nebo dovolení;
- **Právní principy**: platí **souběžně** jedno ruší druhé dva nebo více; kříží se a vyvažují se vzájemně, a to:
 1. *secundum et intra legem* = právní normy
 2. *praeter legem* = právně politické podněty
 3. *extra (contra) legem* = *ius non scripta*

41

- **Poměr právního principu a právního pravidla**

neplatí

zásada lex specialis derogat legi generali

42

ÚČEL A OBSAH SOUKROMOPRÁVNÍ NORMY

Např. § 39 o. z.

- Legislativně politický účel právní normy
- **Obsah** právní normy (příkaz, zákaz nebo dovolení)

Pravidlo zachování účelu práva

Je-li porušen obsah právní normy, přičemž účel z ní vyplývající je zachován, je **rozhodné zachování účelu za předpokladu**, že porušení obsahu **nezpůsobuje** újmu nebo **neohrožuje** veřejný pořádek.

43

STRUKTURA PRÁVNÍ NORMY

■ Dvojčlenná struktura

1. **skutková podstata** (hypotéza, antecedent)
podmiňující část, *např. poškození zdraví*
2. **právní důsledek** naplnění skutkové podstaty
(sankce, účinek, konsekvant)
podmíněná část, *např. závazek nahradit škodu na zdraví*

➔ implicitní zásada *neminem laedere*

44

SOUKROMÉ PRÁVO A PROCESNÍ PRÁVO

- **Právo soukromé** = hmotné
 1. právo občanské aj.
- **Procesní (soudní) právo** = formální
 1. procesní právo civilní (občanské)
 2. procesní právo správní
 3. procesní právo soudně správní
 4. procesní právo trestní aj.

45

SOUKROMÉ PRÁVO A PROCESNÍ PRÁVO CIVILNÍ

- **Soukromé právo**
 - ✓ právo občanské, obchodní, pracovní aj.
- **Veřejné právo**
 - ✓ procesní právo civilní (občanské); o. s. ř.

Není jednotné „občanské právo hmotné a procesní“,
nýbrž je **zvlášť** občanské právo (= **soukromé**)
a **zvlášť** procesní právo občanské (= **veřejné**).

X

Je jednotné „trestní právo hmotné a procesní“
(= **obojí veřejné**).

46

POJETÍ SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Dualistické** (české, slovenské aj.)
 1. státem **uznaná** (zaručená) vrozená **přirozená** práva osobnostní aj.
 2. státem **daná** (pozitivní) soukromá práva
- **Monistické**
 1. pozitivistické, *např. Gesetzpositivismus* ☹
 2. sociologické, *např. Freirechtschule, marxisticko-leninská obecná teorie státu a práva* ☹

47

SOUKROMÉ, NEBO VEŘEJNÉ PRÁVO

- **Právní doktríny**
 - ✓ **teorie mocenská**
s výjimkou veřejnoprávních smluv (subjektů)
 - ✓ **teorie subjektů**, organická
 - ✓ **teorie zájmová**, *Ulpianus: „Publicum est, quod ad statum rei romane spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem.“*
- **Konstantní judikatura zvláštního senátu** (tribunálu soudního typu):
R 276/04 Sb. NSS a násl., procesní věci kompetenčních sporů ve správním soudnictví

48

SOUKROMÁ NEBO VEŘEJNÁ MOC

■ Soukromé právo

(*ius privatum*)

- ✓ **soukromá nadřízenost** v soukromých poměrech

např. obecně příkazní nebo zvlášť pracovní příkazní nadřízenost

- ✓ výkon nesvrchované soukromé moci
např. soukromé právo
výpovědi soukromé smlouvy

■ Veřejné právo

(*ius publicum*)

- ✓ **veřejná nadřízenost** ve veřejných poměrech
např. rozkaz

- ✓ výkon **svrchované** veřejné moci
např. soudním rozhodováním o právu

49

- ✓ **nikdo nemá** svrchovanou soukromou moc nad jiným

- ✓ **rovný vztah**
např. pracovní poměr

- ✓ **stát má svrchovanou veřejnou moc** nad lidmi a právnickými osobami

- ✓ **vrchnostenský poměr**
např. služební poměr, procesní vztah soudu a účastníka řízení

50

PŘÍKLAD 1: KULTURNÍ PAMÁTKA

Soukromé právo vlastnické k domu.
(o. z.)

Veřejnoprávní prohlášení

stále soukromého domu za kulturní památku s **veřejnoprávním** ochranným režimem za účelem zachování kulturního dědictví.

z. č. 20/87 Sb., o st. památk. péči

51

PŘÍKLAD 2: LOGO®

Soukromé právo průmyslově **vlastnické** k nezapsanému grafickému označení (logu).

Veřejnoprávní kvalifikace

stále soukromého grafického označení (loga) na základě **veřejnoprávního úkonu** zápisného úřadu (zápisu označení do **veřejného** rejstříku ochranných známek)® se **soukromoprávními** účinky za účelem **zvláštní** soukromoprávní ochrany.

z. č. 441/03 Sb., o ochr. známkách

54

Výpis z veřejného seznamu ochranných známek Stránka 1 z 1

OCHRANNÉ ZNÁMKY
OBOD PRŮMYŠLOVÝHO VLASTNICTVÍ
 Periodika aktualizace 29.4.2006 20:08
 Databáze obsahuje pouze údaje ochranné známky přihlášené v České republiky a v zahraničí.
 Databáze obsahuje další ochranné známky zapsané na území ČR (přihlášeny a dotčené organizace
 dle svého stanoviska) a jiné.

Číslo přihlášky: **6649**
 Zdařte se ochranné
 známky:
 Reprodukce:

PILSENER BEER

Číslo zápisu: **111402**
 Druh výrobku a služeb: **32**
 Sídlo výrobce a
 obchodní:
 Obchodní firma: **(32) pivov.**
 Datum podání: **1.1.1.8.1.3.9.25.1.15.25.1.17.27.1.27.3**
 Datum práva:
 práva:
 Datum zápisu: **21.04.1879**
 Kódování: **Ne**
 Hlavní příloha: **Přidání Právní, a.s., U Právního 1, Písek, 39001, Česká republika**
 Nová firma: **Zapadla ochranná známka**
 Druh: **Konkrétní**
 Barva: **Ne**
 Zdařte se ochranné
 známky: **Ne**

UPOZORNĚNÍ
 Tento výpis má pouze informační charakter a údaje pro jeho výtisk byly vloženy na síti Internet.
 Databáze je k dispozici online, vztahující se k právu na Území republiky České republiky.
 Údaje byly získány na <http://www.ipo.cz> dne 21.4.2006 14:58

Návrhová zpráva: <http://www.ipo.cz>

<http://www.ipo.cz> 21.4.2006 55

ROVNOST V PŘÍROZENÝCH A SOUKROMÝCH PRÁVECH

Každý
je roven v uznání
svého **přírozeného** osobnostního práva,
v jeho **výkonu a ochraně**,
jakož i v **nabývání**
svých **soukromých** práv
a v jejich **výkonu a ochraně**.

56

ROVNOST V SOUKROMÉM PRÁVU

- **Nikdo nemá svrchovanou soukromou moc nad jiným**
 - ✓ právní **princip svobodné vůle** v soukromé autonomii
 - ✓ **nikomu nelze** vnutit závazek
 - ✓ **nikdo nemůže** soukromě vynutit ochranu svého soukromého práva (vyjma svépomocí);
právní princip *nemo iudex in causa sua*
 - ✓ slabší člověk je soukromým právem chráněn
- **Zákonodárná metoda** (právní technika)
soukromoprávně rovného zacházení

57

ROVNOVÁHA A VZÁJEMNOST SOUKROMÝCH PRÁV

- **Přírozený zákon rovnováhy**
(*Gleichgewichtsgesetz, Law of Equilibrium*)
- **Vzájemnost** (reciprocita) **smluvních plnění**
 1. *do ut des,* dávám, abys mi za to něco dal
 2. *do ut facias,* dávám, aby za to pro mne něco učinil
 3. *facio ut des,* činím něco, abys mi za to něco dal
 4. *facio ut facias,* činím něco, abys za to něco učinil pro mne

58

SOUKROMOPRÁVNÍ OCHRANA SLABŠÍ STRANY

- **Slabší člověk je soukromým právem chráněn**
 1. nezletilec, *srv. práva dítěte* 🧒
 2. nesvéprávný
 3. zaměstnanec
 4. pacient nebo klient
 5. spotřebitel
 6. nájemce bytu
 7. původce výtvarů, *např. autor* 🎨 *či vynálezce*
 8. člen spolku
 9. [menšinový akcionář] aj.

59

ZÁKAZ ZNEUŽITÍ MONOPOLU

- **Monopol**
 1. **přírozený**
 2. **právní** (výhradní koncese)
- **Smlouva připojovací** (adhézní)
obchodník s elektřinou je **povinen uzavřít** smlouvu o dodávce elektřiny s **každým**,
kdo splňuje předpoklady (**legální smluvní přímus**)
a zákazník podepisuje **smluvní formulář** předložený monopolistou, jehož obsah **nemůže** měnit
srv. např. energet. z. č. 458/00 Sb.

60

SVOBODA SOUKROMÝCH POMĚRŮ

Vše dovoleno, co není zakázáno
čl. 2/3 LZPS, čl. 2/4 Ú, § 51, 491/1 o. z.

- **Svoboda vývoje lidské osobnosti**
vč. svobody tvorby
- **Vlastnická svoboda**
 - ✓ vlastnictví zavazuje = zákaz zneužití
práva vlastnického na úkor jiného
- **Smluvní svoboda**
 - ✓ volba účelu, obsahu a formy závazku, volba
smluvní strany, smluvního typu nebo atypu

61

SVOBODA VŮLE

Nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá
čl. 2/3 LZPS, čl. 2/4 Ú

- **Soukromá (privátní) autonomie**
např. svobodná práce **X** nucená práce (trest)
- **Ius dispositivum**
každý si svobodně upravuje svá soukromá
práva a stát se tomu poddává,
není-li **výjimečně** vázán:
- **Ius cogens**; srv. zletilost

62

JUDIKATURA

(...) Čl. 2 odst. 3 Listiny ... ve své první dimenzi představuje
strukturální princip, podle něhož lze státní moc vůči jednotlivci
a jeho autonomní sféře (včetně autonomních projevů volních)
uplatňovat pouze v případech, kdy jednání jednotlivce porušuje
výslovně formulovaný zákaz upravený zákonem.
(...) takový zákaz musí však musí reflektovat toliko
požadavek, spočívající v zabránění jednotlivci v zásazích do práv
třetích osob a v prosazení veřejného zájmu,
je-li legitimní a proporcionální takovému omezení autonomního
jednání jednotlivce. ➡

63

(...) Ve své druhé dimenzi pak působí čl. 2 odst. 3 Listiny
jako subjektivní právo jednotlivce na to,
aby veřejná moc respektovala autonomní projevy jeho osobnosti,
včetně projevů volních, které mají odraz v jeho konkrétním
jednání, pokud takové jednání není zákonem výslovně zakázáno.
Čl. 2 odst. 3 (...) je pak třeba aplikovat bezprostředně a přímo.

Nál. ÚS z 4. 5. 04 sp. zn. I. ÚS 113/04, nál. č. 63 Sb. n. a usn., str. 33.

64

DISPOZITIVNOST SOUKROMOPRÁVNÍCH NOREM

- **Obecné pravidlo dispozitivnosti**
(§ 2/3 o. z.); zákon se **poddává** volnímu odchýlení se
s **výjimkami**:
- 1. **výslovný zákaz** odchýlení se od zákona
- 2. **z povahy zákona vyplývající zákaz**
odchýlení se, a to:
 - a. u **práv osobního stavu** (statusových)
 - b. hrozí-li tím **újma** jinému nebo veřejnému
pořádku

65

SOUKROMÉ PRÁVO PODDAJNÉ NEBO DONUCUJÍCÍ

1. **soukromé právo poddajné**
čemu?
stát se poddává svobodné vůli lidí
nebo právnických osob
2. **soukromé právo výjimečně donucující**
jak?
stát donucuje zákonem i proti svobodné vůli,
je-li k tomu sdostatek rozumný důvod

66

SMLUVNÍ PŘÍMUS

- Smluvní přímus *ex lege* nebo *ex contractu*

Příklad:

Zákonná **kontrakční povinnost** uzavřít i **proti své vůli** např. *pojistnou smlouvu* o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou:

- ✓ při výkonu povolání, *např. advokáta*
 - ✓ provozem silničního motorového vozidla 🚗
- = přímus právně **jednat** i proti své vůli v zájmu ochrany **slabšího** (klienta) nebo ochrany **obecného dobra** s **volbou s kým jednat** (volba pojistitele)

67

EXKURS O PŘIROZENÝCH ZÁKLADECH SOUKROMÉHO PRÁVA

69

ČLOVĚK V PROSTŘEDÍ 🌐

- **Jedinec**
 1. **součást životního prostředí**
= pojetí přirozené, odpovědně svobodné
 2. **prvek struktury společenských vztahů**
vč. jejich právní formy čili právních vztahů
vč. občanskoprávních vztahů
= pojetí sociálně filozofické nebo sociologické
vč. *teorie socialistického občanského práva*
s apriorně nadřazeným „zájmem společnosti“
nad odpovědnou svobodou jedince ☹

70

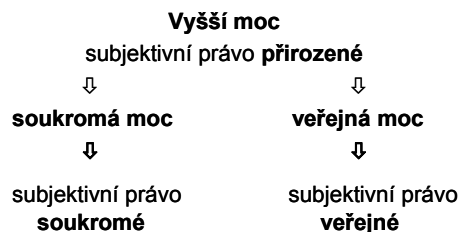
PARADIGMA PRÁVA

- **Filozoficko antropologické**
= přirozená důstojnost osobnosti spojená s přirozenými lidskými právy, zákonitostmi světa a se silovým působením Vyšší moci
sub specie aeternitatis
- **Sociálně filozofické nebo sociologické**
= vyrovnávání poměrů a zájmů
= relativizovaný právní poměr stran

71

MOC

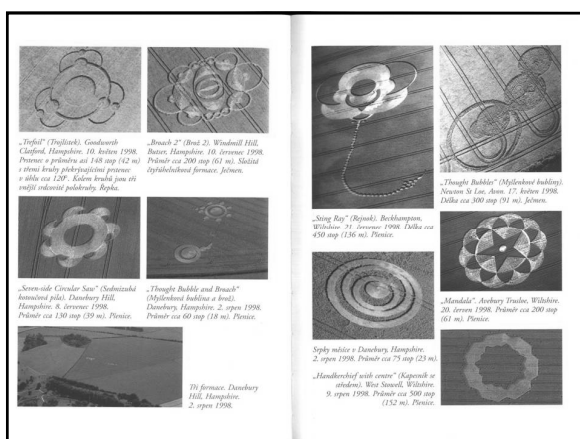
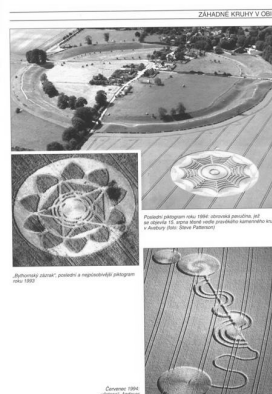
- **Síla, vůle**

72

VYŠŠÍ MOC

- **Zdroj silového působení ve světě,
nezávislý na politické či jiné lidské vůli**
„ať chceme, nebo nechceme“
Vyšší moc ✕ nižší moc (lidská moc)
- **Zvláštní pojmový význam v závazkovém právu**
= **nepředvídatelná a neodvratitelná okolnost,**
např. živelní pohroma ➡ **zánik závazku**
pro následnou nemožnost plnění (*vis maior*)

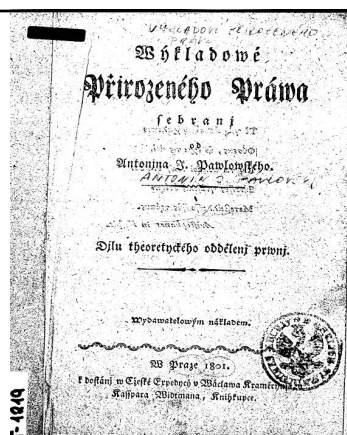

PRÁVO

- **Objektivní přirozený řád veškerenstva**
(*physis*)
- **Lidskou vůlí společensky** (pozemsky)
stanovené nebo uznané pravidlo chování
(*thesis*)

PŘIROZENÉ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Platnost přirozených práv**
- ✓ **uznání neporušitelnosti přirozených práv**
člověka; preamb. LZPS
- ✓ **slib ústavního soudce chránit neporušitelnost**
přirozených práv; čl. 85/2 Ú
- **Důsledky pro právo podústavní**
 - ☛ důkaz logický a právně rétorický

PŘIROZENÉ ZÁKONY

- **Láska** (nikoli nenávist), *Amor vincit omnia (Vergilius)*
kladné „nastavení“, absolutní hodnota
- **Zpětné působení**; příčina a následek
- **Přitažlivost stejnorodosti**, *Simile gaudet simili*
- **Tiha**
- **Rovnováha**; vyrovnání braní a dávání
- **Pohyb**
- **Vznik, růst a rozklad**; koloběh
aj.

85

■ Přirozené právo svobodného rozhodování člověka i lidstva

- ➔ zákonitost vznikání a růstu
srv. rozhodnutí rodičů o počtu dítěte
srv. privátní autonomie, např. rozhodnutí o zveřejnění díla

86

KTERÁ SUBJEKTIVNÍ PRÁVA JSOU PŘIROZENÁ?

- **Práva vrozená** (*angeborene Rechte*), § 16 ABGB
ipso facto z povahy osobnosti (ABGB)
- 1. **přirozené právo osobnostní**
např. *přirozené právo žít*; žijeme bez ohledu na stát, kmen, rod, církev aj. společenské autority
- 2. **jiná práva přirozené povahy**
X
- **Práva nabyvatelná** (*erwerbliche Rechte*), § 18 ABGB

87

PŘÍKLADY MEZINÁRODNÍ

- **Vrozené právo každé lidské bytosti na život**
uznané čl. 6 *Mezinárodního paktu o občanských a politických právech* (1966),
č. 120/76 Sb.
- **Přirozené právo dítěte † na život**
uznané čl. 6 (1) *Úmluvy o právech dítěte* (1989), č. 104/91 Sb.

88

■ Základní právo každé lidské bytosti těšiti se zdraví v nejvyšším stupni

uznané preambulí *Ústavy Světové zdravotnické organizace* (1946)
(č. 189/1948 Sb.)

89

- **Přirozené právo národů užívat plně a svobodně jejich přírodního bohatství a zdrojů** (*inherent right*)
uznané čl. 25 *Mezinárodním paktu o hospodář., sociál. a kultur. právech* (1966); č. 120/1976 Sb.
- **Přirozené právo člena SN na individuální nebo kolektivní sebeobranu**
uznané čl. 51 *Charty SN* (1945); č. 30/47 Sb.

90

PŘÍKLADY JUDIKATURNÍ

- **Přirozené právo porobeného národa na boj proti okupujícímu agresorovi, včetně odporu branného**
N ÚS č. 55/95 Sb.
- **Přirozené právo společenských organizací a spolků na vrácení majetkových práv**
N ÚS č. 24/97 Sb.

91

RYS OSTROVID

- **Přirozené právo rýsa na existenci v naší přírodě**

MŽP: záchraný program silně ohroženého druhu živočicha rýsa ostrovida v České republice (1998)

Zvíře ☞ = **živý tvor**
popř. jiná majetková hodnota, nežli věc nebo majetkové právo (o. z.)

92

JUDIKATURA: POVAHA PRÁVA AUTORSKÉHO

„1. Práva autorská se neodvozují od žádného zákonodárství, nýbrž čerpají svůj původ v právu přirozeném, které náleží každému jednotlivci k ochraně a užívání produktů své vlastní činnosti způsobem, který se mu líbí;
zákon netvoří na prospěch autora žádné právo, nýbrž slouží jen k ochraně a úpravě a modalit výkonu práva již existujícího, a to jednak v zájmu autorově, jednak v zájmu veřejnosti.
A to je právě důsledek takového zásadu ve smyslu omezujícím, že po určité době dílo připadne veřejnosti.“ ➡

93

2. S výjimkou legislativního omezení má autor literárního nebo uměleckého díla právo zabránit každému neautorisovanému užívání:
plnost jeho práv, obvykle shrnutá v právu edičním a výtvarném, existuje vždy nezávisle od zákonodárství a čím více věda přináší nové metody zužitkování, tím většího rozšíření musí být přiznáno ochraně.“

Rozh. smíšeného odvolacího dvora v Alexandrii z 13. 6. 1946,
Droit d'auteur, 59, s. 130, čes. Soutěž a tvorba, 1947/3, s. 53 – 54.

94

USPOŘÁDÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Nezadatelné nabytí** přirozených práv
- **Nezadatelná existence** přirozených práv
- **Státem upravený výkon** přirozených práv
- **Státem přiznaná ochrana** přirozených práv

95

POZNÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Poznání citem**
 - ✓ právní cit (cit pro dobro a spravedlnost)
 - ✓ vcítění se pomocí **svědomí**,
 - ✓ **metoda** citové jurisprudence
- **Poznání zdravým rozumem**
 - ✓ povaha věci (*Natur der Sache*)
 - ✓ míra všech věcí a následky věcí

96

PRÁVNÍ CIT

- **Součást lidské osobnosti** (ducha)
(*Rechtsempfinden*)
např. cit pro spravedlnost,
cit pro rovnováhu subjektivních práv
a obecných dober (*Gleichgewichtsempfindung*)

= intuitivní zdroj právních pravd

97

ZDRAVÝ ROZUM

- *Common sense*
= rozumovému poznání nadřazený
praktický soud a hodnocení životní situace
dle **prožitých zkušeností** (empirie)
bez vlivu právně teoretických znalostí
= **intuitivní zdroj základních právních pravd**
- **Rozumné očekávání** (*reasonable expectation*)
- **Rozumné uspořádání poměrů**

98

„Osvícenství je vykročení člověka z jeho samým zaviněné nesvéprávnosti. Nesvéprávnost je neschopnost používat svůj vlastní rozum bez cizího vedení. Tato nesvéprávnost je zaviněna námi samými, když její příčinou není nedostatek rozumu, ale nedostatek rozhodnosti a odvahy používat ho bez cizího vedení. Sapere aude! Měj odvahu používat svůj vlastní rozum!, je tedy heslem osvícenství.“

Immanuel Kant, Odpověď na otázku: Co je to osvícenství?, 1730.
Filos. čas., 41, 1993, č. 3, s. 381. Překl. Loužilán.

99

3. ČÁST

DĚJINY,
PŘÍTOMNOST,
BUDOUCNOST

101

SVĚTOVÉ ZÁKONODÁŘSTVÍ

ratio scripta

- **Prusko:** ALR 1794
- **Francie:** Code civil 1804
- **Louisiana:** Code civil 1808
- **Rakousko:** ABGB 1811
- **Německo:** BGB 1896
- **Švýcarsko:** ZGB 1907, obligace 1881
- **Itálie:** C. c. 1942
- **Nizozemí:** BW 1970 – 1992 (10 knih)
- **Québec:** C. c. Q. 1991
- **Rusko:** ГК 1994 – 1995 (2 části)

102

JINÁ POJETÍ

- **Anglie:** obecné právo (*common law*)
právo ekvity (*law of equity*)
precedenční právo (*case law*)
- **Uhersko** vč. Horních Uher: zvykové (obyčejové) právo
- **USA:** *restatement of law* (opětovné shrnutí precedentního práva, kompendium), ALI

103

SOUKROMOPRÁVNÍ ZEMĚPIS

■ Soukromoprávní soustavy:

1. evropská kontinentální
Francie poč. 19. stol.
2. anglo-americká (*common law*)
Anglie poč. 12. stol.
3. islámská

⇒
104

■ Soukromoprávní rodiny (okruhy)

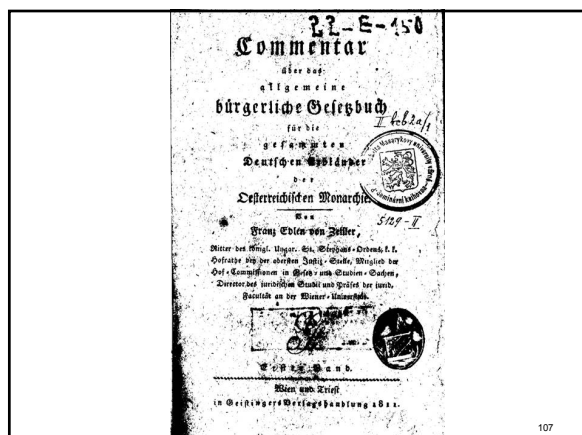
1. románská
2. germánská
3. skandinávská
4. anglo-americká
5. islámská
6. asijská
7. africká, např. *kmenové právo*

105

DĚJINY

- **Rakousko vč. Čech, Moravy a Slezska**
Codex Theresianus 1766, bez platnosti
Josefinisches Gesetzbuch 1786, jen první díl
ABGB 1811 (císař. pat. č. 946 sb. z. s.)
⇒ 1797 *Westgalizisches Gesetzbuch*
- **Uhersko vč. Horních Uher:** obyčejové právo
- **Československo**
převážně soukromoprávní dualismus 1918 - 1950
Čechy, Morava a Slezsko: o. z. o. (ABGB)
Slovensko: uherské obyčejové právo
1937 vládní návrh čs. sjednocujícího o. z.

106

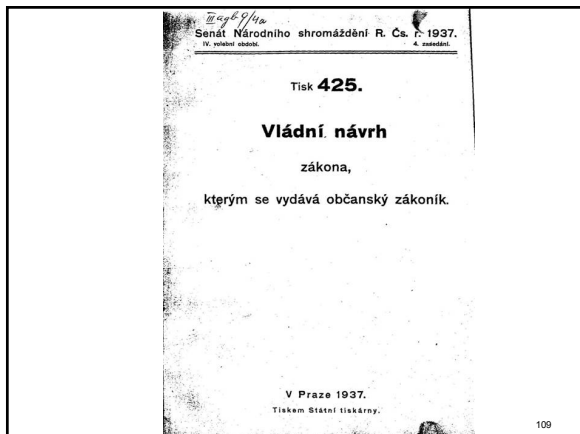
107

■ České překlady ABGB

- 1812 kniha všeobecných zákonů městských
pro všechny německé dědičné země
Mocnářství Rakouského
- 1862 Zákoník obecní, občanský císařství
Rakouského
- 1904 Obecný občanský zákoník rakouský

108

←

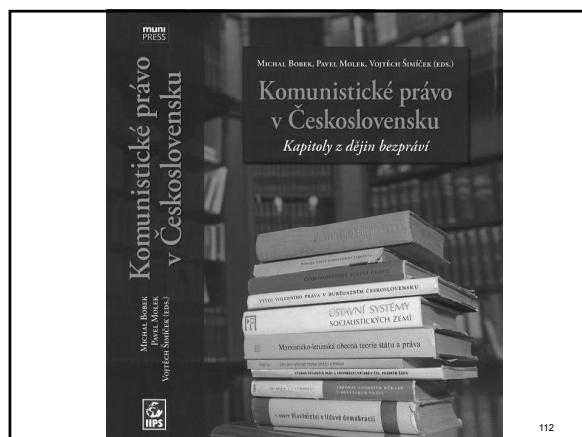
- **Československo 1950 – 1964**
o. z. č. 141/50 Sb., přiblížení právu sovětskému ☹
- 1948 Ústava**
- 1949 zákon o právu rodinném
- 1950 zákon směnečný a šekový
- 1953 zákon o právu autorském
- 1960 Ústava**
- 1963 zákon o rodině
- 1963 zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním
- 1963 zákoník mezinárodního obchodu

→

←

- **Československo 1964 – 1992**
o. z. č. 40/64 Sb., úpadek občanského práva ☹
- 1964 hospodářský zákoník, samostatně
- 1965 autorský zákon
- 1965 zákoník práce, samostatně
- 1969 zákon o odpovědnosti státu za škodu
- 1982 novela o. z.

→

↩ **BĚŽNÉ POJMY v. O. Z. 1964**

■ fyzická osoba	■ občan
■ právnická osoba	■ socialistická organizace, jiná organizace
■ soukromé, nebo veřejné právo	■ socialistické právo
■ dobrá víra	■ -
■ dobré mravy	■ zásady socialistického soužití

↩

■ veřejný pořádek	■ zájem společnosti
■ svéprávnost	■ způsobilost k právním úkonům
■ věcná práva	■ -
■ vlastnictví	■ socialistické společenské vlastnictví, osobní vlastnictví, soukromé vlastnictví, osobní užívání, družstevní užívání pozemku
■ <i>superficies solo cedit</i>	■ -

- zástavní právo
- nájem
- nájemné
- -, omezení převodu nemovitosti
- osobní užívání
- úhrada za užívání bytu, nebytového prostoru aj.

115

- závazkové právo
- smlouva o dílo
- (smluvní) strana
- služby
- -
- účastník občanskoprávního vztahu

116

- právní poměr
- -
- bezdůvodné obohacení
- obchodní právo
- odkaz
- vydědění
- správce dědictví
- pracovní poměr, nakladatelský poměr
- občanskoprávní, pracovní, rodinný vztah
- neoprávněný majetkový prospěch
- právo mezinárodního obchodu
- -
- -
- -

117

- duševní vlastnictví
- pozemková kniha, katastr nemovitostí
- nadace
- obchodní společnost
- -
- obec
- notář
- -
- evidence nemovitostí
- -
- akciová společnost, sdružení
- národní podnik
- místní národní výbor
- státní notářství

118

⇐ VÝCHODISKA O. Z. 1964

- přirozená práva člověka, lidská práva
- právnost
- republika
- demokracie
- -
- socialistická zákonnost
- socialistická republika, lidově demokratická republika
- socialistická demokracie, lidová demokracie

119

⇐ SOUVISLOSTI O. Z. 1964

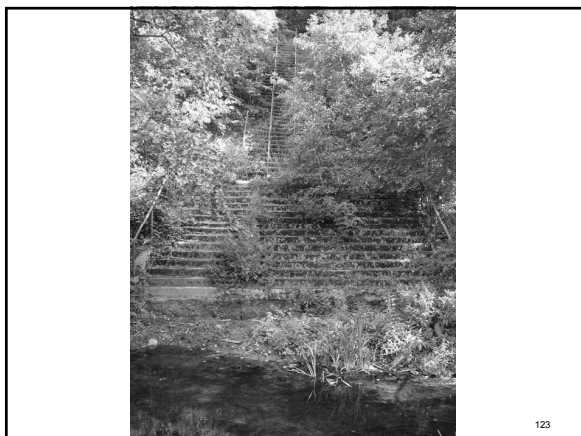
- státní svátek od 1919 28. říjen 1918
- -
- zákon o právu rodinném (1949)
- zákon o právu autorském (1953, 2000)
- státní svátek od 1919 28. říjen 1945 *Den znárodnění*
- zákoník práce (1965, 2006)
- zákon o rodině (1963)
- zákon o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (1965)

120

- teorie práva
- právní věda
- vědec
- -
- ústavy, semináře
- marxisticko-leninská obecná teorie státu a práva
- vědy o státu a právu
- socialistický vědec (1959 – 1998)
- politická výchova studentů vysokých škol
- katedry

121

123

DALŠÍ DĚJINNÝ VÝVOJ

- 1990** ústavní zrovnoprávnění vlastnických práv ☺
1990 zákon o nájmu a podnájmu nebytových prostor
1990 velká novela hospodářského zákoníku
1990 zákon o vynálezech, průmysl. vzorech a zlepšov. návrzích
- 1991** Listina základních práv a svobod ☺
1991 zákon o ochraně hospodářské soutěže
1991 velká novela o. z.
1991 obchodní zákoník
1992 zákon o ochraně osobních údajů v informačních systémech
1992 zákon o zápisu věcných práv k nemovitostem
1992 zákon o cenných papírech
1992 federální koncept nového o. z.
- 1992** slovenská a česká Ústava ☺

124

PŘÍTOMNOST

- Česko od 1993
- 1994 zákon o vlastnictví bytů
- 1997 zákon o nadacích a nadačních fondech
- 1998 zákon o odpovědnosti za škodu vadou výrobku
- 2000 zákon o veřejných dražbách
- 2000 autorský zákon
- 2001 zákon o spotřebitelském úvěru
- 2002 všeobecná aplikační přednost ratifikovaných a vyhlášených mezinárodních smluv ☺
- 2004 zákon o pojistné smlouvě
- 2004 platnost práva ES

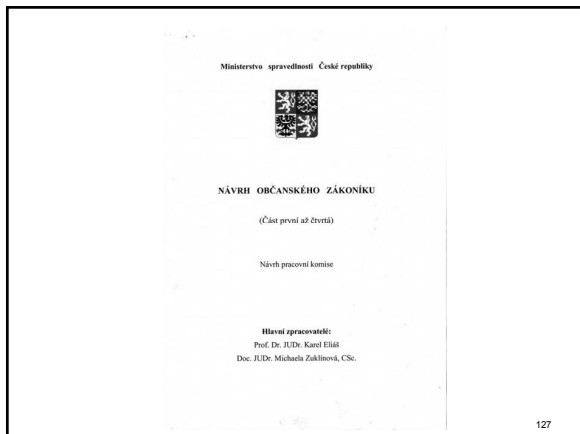
125

KROKY K BUDOUCNOSTI

- Česko ☐

- 1996 široká koncepce o. z.
2001 věcný záměr o. z.; úzké pojetí
2006 zákoník práce ☹
2009 vládní návrh o. z.
2009 vládní návrh z. o obchod. korpor.
2009 vládní návrh z. o mez. právu soukr.

126

4. ČÁST

MRAVNÍ A ÚSTAVNÍ ZÁKLADY

129

MRAVNÍ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- Souběh a prolínání mravnosti a právnosti
- Zlatá pravidla (*aureae regulae*) soukromého práva:
 1. **neplatnost** soukromoprávních jednání přičících se dobrým mravům; § 39 o. z.
 - ↳ **závazek vydat bezdůvodné obohacení** z neplatného soukromoprávního jednání; § 451 an. o. z.
 2. **zákaz výkonu** soukromých práv v rozporu s dobrými mravy; § 3 odst. 1 o. z.
 3. **závazek nahradit škodu** úmyslným jednáním proti dobrým mravům; § 424 o. z.

130

JUDIKATRURA: PROVIZE

„Uplatnění nároku na zprostředkovatelskou odměnu za zprostředkování uměleckého zaměstnání v cizině za stavu, kdy právní předchůdce nárokovatele pouze těžil ze svého někdejšího monopolu zprostředkování umělecké činnosti ve vztahu k cizině, aniž se o získání uměleckého zaměstnání přičinil, je výkonem práva, který je v rozporu s dobrými mravy.“

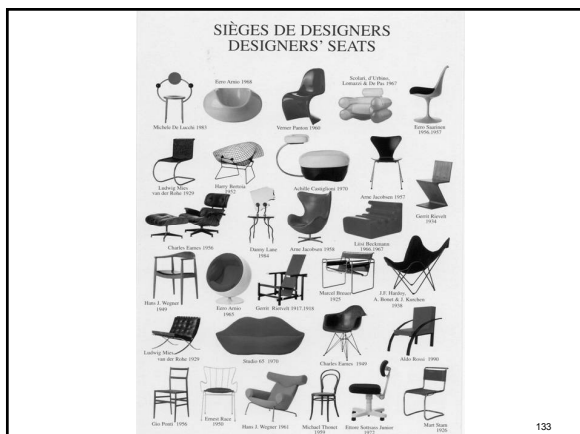
Rozs. MS v Brně z 22. 5. 1998, č.j.: 37 C 251/93-41.

131

MRAVNÍ SMYSL A SMYSL PRO KRÁSU

- **Mravní smysl**
 - = schopnost rozeznávat **dobro a zlo**
např. šikanu nájemce bytu pronajimatelem
- **Smysl pro krásu**
 - = schopnost rozeznávat **krásu** (soulad a souzvuk) a **ošklivost**
např. umělecké dílo, vzhled výrobku nebo obalu
výrobku (*design*) = průmyslový (vkusový) vzor

132

133

SOUKROMÉ PRÁVO V OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

- Ústavněprávní pojem občanské společnosti
- ✓ Česko založeno na (preamb. Ú):
- 1. účtě k subjektivním lidským právům
- 2. zásadách občanské společnosti:
- ✓ **zásada primátu práva soukromého** nad (převážně donucujícím) právem veřejným, zejm. trestním nebo organizačně technickým (*Privatrechtsgesellschaft*)
- ✓ **zásada právního státu** (*materieller Rechtsstaat*)
- ✓ **zásada rovnosti** v soukromých aj. právech aj.

134

ÚSTAVNÍ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- Subjektivní veřejná ústavní práva občana
 - = státem zformalizovaná přirozená práva člověka
- Přímá působnost v poměrech:
 1. soukromých; *srv. právo na stávku*
 2. veřejných; *srv. právo na soudní ochranu*

135

5. ČÁST

GLOBALIZACE A EVROPEIZACE
SOUKROMÉHO PRÁVA
A
OTEVŘENÉ PRÁVNÍ POJMY

137

SROVNÁVACÍ VĚDA SOUKROMÉHO PRÁVA

■ Devíza

Lex multiplex ius unum

■ Cíl

1. **sjednocení** (unifikace) soukromého práva
2. **sladění** (harmonizace) soukromého práva
srv. též *rezoluce EP* (1989 a násl.)
3. **přiblížení** (aproximace) soukromého práva

142

SJEDNOCOVÁNÍ SOUKROMÉHO PRÁVA

- Sjednocování právních norem
- Sjednocování judikatury
- Sjednocování soukromoprávních doktrín

143

- Společný základní světonázor a všelidské hodnoty
- Pojem práva a soukromého práva zvlášť
- Teorie pramenů práva
- Právní metodologie
 - a. tvorby práva
 - b. výkladu práva
 - c. používání práva
- Teorie argumentace
- Teorie legitimace práva (ospravedlnění)

144

GLOBALIZACE SOUKROMÉHO PRÁVA

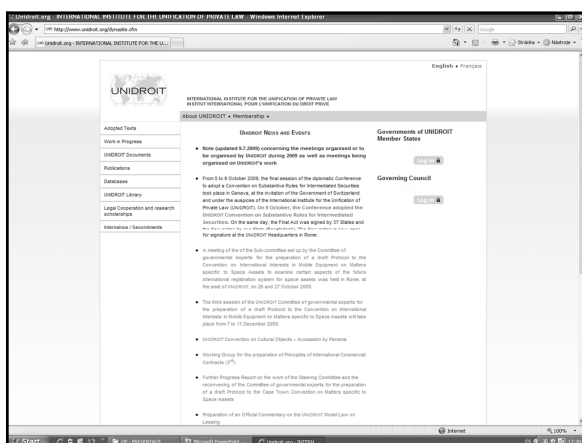
- **Světové sjednocování (unifikace):**
 1. **práva občanského**
 - ✓ mezinárodní smlouvy
 2. **práva obchodního**
 - ✓ mezinárodní smlouvy
 - ✓ *lex mercatoria* aj. *soft law*; např. *zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT (1994, 2004)*
- **Volba práva u závazků s cizím prvkem**

145

SVĚTOVÉ NEBO EVROPSKÉ MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE

- **Spojené národy (UN)** v New Yorku
 - Výbor pro práva dítěte
 - Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL)
- **Haagská konference mezinárodního práva soukromého** v Haagu
- **Mezinárodní ústav pro sjednocení soukromého práva (UNIDROIT)** v Římě
- **Rada Evropy (CE)** ve Štrasburku

146

- **Mezinárodní organizace práce (ILO)** v Ženevě
- **Světová obchodní organizace (WTO)** v Ženevě
- **Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO/OMPI)** v Ženevě
- **Evropská patentová organizace (EPO)** v Mnichově
- **Eurasijská patentová organizace (EAPO)** v Moskvě aj.

150

SVĚTOVÉ MEZINÁRODNÍ SMLOUVY

■ Spojené národy

hard law:

1. Úmluva o právech dítěte (1989)
(č. 104/91 Sb.)
2. Úmluva OSN o smlouvách
o mezinárodní koupi zboží (1981)
(č. 160/91 Sb.)

151

„PRÁVO NENÍ TEXT“

■ Sjednávání soukromého práva jednotným výkladem:

1. mezinárodních **smluv**
2. právních **předpisů**
3. právních **jednání** (úkonů)
4. právních **rozhodnutí**; zejm. judikátů

■ Doktrinární význam světové právní vědy ➤ právní hermeneutika = umění výkladu práva

152

OTEVŘENÉ PRÁVNÍ POJMY

■ Sjednávání soukromého práva používáním otevřených právních pojmů

- ✓ *open concepts, open textures, např. dobrá víra*
- ✓ generální klausele např. § 11 o. z.
- ✓ překonávání odlišností soukromoprávních
soustav skrze **společné právní jádro**
např. v EU

■ Doktrinární význam světové srovnávací vědy soukromého práva (komparatistiky)

153

1. **zákonodárství nemá definovat** neurčité
právní pojmy, ale ponechat jejich
vymezení až na jejich **použití**
na konkrétní budoucí případ
2. **judikatura nemá definovat** tyto pojmy,
nýbrž je používat na konkrétní nastalý
případ
3. **právní doktrína má definovat** tyto
pojmy vymezením jejich účelu a obsahu

154

1. DOBRÁ VÍRA *bona fides*

■ Objektivní právní princip poctivosti (dobra) a **důvěry** (víry)

- ✓ ctnost (hodnota)
slušnosti
a spolehlivosti
- rozumnost
- oprávněná očekávatelnost
druhým
(oprávněný zájem)
- přiměřenost
- spravedlivost

■ Subjektivní duševní stav,

- objektivně
zdůvodnitelného,
vlastního **přesvědčení**,
že mi patří právo nebo
že jedním po právu
- ✓ právní skutečnost
- právní omyl
- stav omluvitelného omylu
- **nezaviněná nevědomost**

155

■ *Treu und Glauben* *good faith and fair dealing* *fair use (U.S.A.)*

- poctivé (obchodní)
zvyklosti (a. z., z. ochr. zn.)
- zásady poctivého
obchodního styku (obch. z.)
- dobrá víra u smluv
spotřebitelských (o. z.)
- [zásady socialistického
soužití, o. z. 1964]
- bezdůvodné obohacení
z nepoctivých zdrojů

■ *guter Glauben*

- dobrověrná držba cizí
věci
- dobrověrná známková
či doménová přihláška
cizí nebo veřejné značky

156

NĚMECKO

■ *Treu und Glauben*

= **objektivní právní princip dobré víry:**

1. čestnost (poctivost), otevřenost
2. věrnost, *např.* zástupce
3. předvídatelnost druhým
4. zřetel na zájem druhého (pozornost, zohlednění, očekávání)
5. spoleh na druhou stranu (*reasonable reliance*)

■ *guter Glauben*

= **subjektivní dobrá víra** (právní stav)

např. víra držitele cizí věci v to, že mu patří

157

SUBJEKTIVNÍ STAV DOBRÉ VÍRY

právní stav vlastního upřímného a pevného **přesvědčení** o svém subjektivním právu, *kupř. že mi určité označení či licence patří*, nebo o svém jednání po právu, pramenícího z objektivně ospravedlnitelných důvodů, kdy nevím či neměl jsem (nebyl jsem povinen) vědět o opaku a nemohl jsem o tom ani vědět, s nímž právní řád spojuje právní následky

☛ **nedostatek absolutní (legální) či relativní (namítací) zápisnou překážkou známkovou**

158

■ Filozoficky o víře

= **osobní vnitřní přesvědčení o něčem** (osobnostní „vrytí“)

✗ pouze slepá víra

159

VÝMĚR

„Dobrá víra je duševní postoj charakterizovaný poctivostí a absencí vědomí, že zjevný stav není stavem pravdivým.“

Návrh společného referenčního rámce Evropského zákoníku soukromého práva, DCFR, (znění k 1. 1. 2009)

160

JUDIKATURA: ochranná známka MARSTALL

„V případech zmiňovaných zákonem o ochranných známkách je nutno vycházet z psychologického konceptu dobré víry, tj. z nevědomosti přihlašovatele o určitých okolnostech.

Tento závěr lze dovodit i z toho, že zákon o ochranných známkách ochranu dobré víry v mravním smyslu obsahuje v jiných ustanoveních zápisné nezpůsobilosti.“

✗ jiná zápisná překážka rozporu s dobrými mravy
⇒

161

„Dobrá víra jako vnitřní psychický stav (přesvědčení) není předmětem dokazování a usuzuje se na ni pouze z vnějších okolností.“

Rozs. NSS v Brně z 30. 4. 2008, ř.: 1 As 3/2008-195

162

DŮKAZ OKOLNOSTÍ SUBJEKTIVNÍ DOBRÉ VÍRY

■ Okolnosti dobrověrnosti:

1. zákonem **nezakázané** chování dobrověrného
2. dokázání tvrzeného vnitřního stavu dobré víry
objektivizací vnějších okolností, za nichž lze
usuzovat o dobrověrnosti →

(ve známkovém právu stačí „zjevnost“ nepodání
přihlášky ochranné známky v dobré víře)

163

⇐ OBJEKTIVNÍ HLEDISKA SUBJEKTIVNÍ DOBRÉ VÍRY

1. **právní fikce rozumného člověka**
*srv. fikci průměrného spotřebitele,
fikci informovaného uživatele či fikci odborníka*
2. **náležitá opatrnost** (dbalost, péče, starostlivost)
např. nahlédnutí do veřejného rejstříku
☛ věděl nebo vědět měl a mohl,
kdo je, či není vlastníkem
srv. koupi zboží od nevlastníka (§ 446 obch. z.)

164

- ### ■ Zvláštní ukazatele objektivních okolností spekulativní nebo zneužívající registrace či užívání doménového jména .eu ve **zlé víře**

Nf. 874/04

165

- ### ■ Známková přihláška v subjektivní dobré víře:
- i. přihlašovatel **nevěděl**, že nemá právo přihlásit si
určité označení zboží jen pro sebe (zmonopolizovat
si je pro obchodní styk na určitém území)
nebo **neměl** (nebyl povinen) vědět, že toto právo
nemá a
 - ii. zároveň to objektivně ani **nemohl** vědět
(nezaviněná nevědomost)
- ### ■ Známková přihláška v subjektivní zlé víře:
- i. přihlašovatel věděl, že nemá právo k zápisu určitého
označení pro sebe (má je jiný či jde o veřejný statek),
nebo by to byl věděl, kdyby byl objektivně náležitě
opatrný [kdyby se **nedopustil** (hrubé) **nedbalosti**]

166

- ### ■ Relativní námitka subjektivní zlé víry přihlašovatele ochranné známky v době podání:
- > namítatel dotčen na svých **právech**
*např. proti nekalé soutěži, kupř. zabraňováním
označení svého zboží nebo parazitováním na pověsti své
osoby či zboží, cizí známkovou přihláškou mala fide*
 - **Důvod nezapsání přihlášeného označení**
 - **Důvod úředního prohlášení již zapsané známky
za neplatnou** (i *ex officio*)

167

■ Dobrá víra

bona fides, good faith

■ Zlá víra

mala fides, bad faith

- srv. např. právo
doménových jmen*
- ✓ spekulativní obsazení
doménového jména
ne k vlastnímu
používání, ale
k zabránění jinému
až k vydírání jiného

168

DOBŘÁ VÍRA v. ZLÁ VÍRA

- Nezaviněná nevědomost
- Zaviněná nedbalost
- Zlý úmysl

169

⇐ OPRAVNĚNÉ OČEKÁVÁNÍ

- Subjektivní duševní stav důvěry v něco, co má být, nabytý chováním druhého, např. očekávání chování podle druhou stranou navozené vlastnosti, schopnosti či způsobilosti této strany, srv. patentového zástupce klienta, očekávání navozené vlastnosti zboží pomocí reklamy, očekávání poctivosti (slušnosti) druhé strany licenční smlouvy aj.
srv. § 4 z. č. 59/98 Sb., o odpov. za škodu způsobenou vadou výrob.

170

2. DOBRÉ MRÁVY

- *Boni mores*
způsoby chování bez újmy jinému člověku, zvířeti nebo přírodě, obecně uznávané rozhodnou částí společnosti, s nimiž právní řád spojuje právní následky
např. negativně zápisná překážka známková, překážka platnosti licenční smlouvy nebo výkonu licenčního práva

171

- Označení proti dobrým mrávům:
např. pomlouvačné nebo hanobící jinou osobu nebo její zboží či zlehčující poměry jiného aj.

srv. veřejnou morálku

172

3. VEŘEJNÁ MORÁLKA

- *Public morality* ⇐ obecný zájem
obsah veřejného mínění o tom, co je veřejně pohoršlivé, např. nepoctivé, nevkusné (nechutné), korupční, navozující násilí nebo národní, rasovou či politickou nesnášenlivost aj., s nimiž právní řád spojuje právní následky
např. negativně zápisná překážka užité vzorová srv. veřejnou morálku vědeckou a etické kodexy

173

4. VEŘEJNÝ POŘÁDEK ⇐

- *Ordre public*
stav věcí, vylučující či omezující nebezpečí veřejné poruchy (způsobilé ohrozit kohokoli), s nímž právní řád spojuje právní následky
např. negativně zápisná překážka známková či průmyslové vzorová výhrada v soukromém právu mezinárodním

174

ODSTRAŇOVÁNÍ TVRDOSTI

■ Tvrdost (*hardship*) práva soukromého

×

1. kontextualismus podle okolností případu
2. používání otevřených právních pojmů (generální klausele)
3. ústavně konformní výklad
4. *rebus sic stantibus*
smlouva uzavřena za konkrétního stavu s následnou změnou okolností
 - ☛ zánik závazku § 50a/3 o. z., 292/5 obch. z.
 - ☛ změna závazku soudem § 99 z. r.

181

■ Tvrdost zákona práva veřejného

×

rozhodnutí na základě správního uvážení
v jednotlivé věci

*např. v individuální věci práva sociálního
zabezpečení*

z. č. 187/06 Sb., o nemocn. pojištění, aj.

182

NOTORIETY

■ Skutečnosti **obecně známé**, které netřeba dokazovat (§ 122 o. s. ř.)

- a. přírodní, *např. sled ročních období*
- b. společenské, *např. sled dnů v týdnu*

■ Zásadní nepatříčnost v právu trestním ☛ *in dubio pro reo*

183

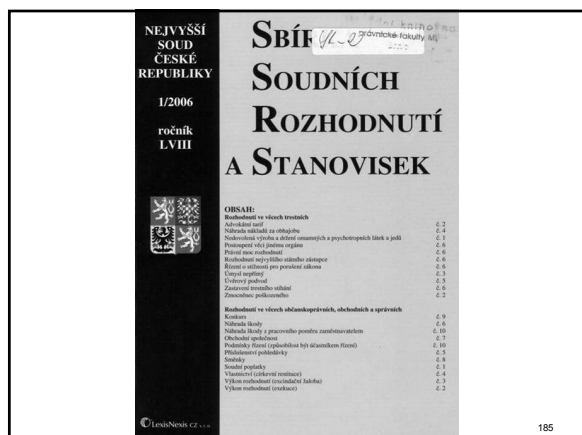
SJEDNOCOVÁNÍ JUDIKATURY

■ Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku

■ Nejvyšší soud v Brně

- ✓ stanoviska ke sjednocování rozhodování
soudů v civilních věcech ☹
- ✓ Sb. soud. rozh. a stan.

184

185

■ Soudní rozhodnutí zásadního významu po právní stránce

1. právní otázka zásadního významu
(pro věc **určující**)
2. odpověď na ni má **obecný dopad**
na všechny případy **obdobné** povahy

186

EVROPEIZACE SOUKROMÉHO PRÁVA

■ Rada Evropy

- ✓ mezinárodní smlouvy, *např. Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství* (1975), (č. 47/01 Sb. m. s.)
- ✓ doporučení

■ Evropská unie

- ✓ **prvotní zdroj:** mezinárodní smlouvy
- ✓ **druhotný (odvozený) zdroj:** nařízení, směrnice, rozhodnutí, stanoviska a doporučení

187

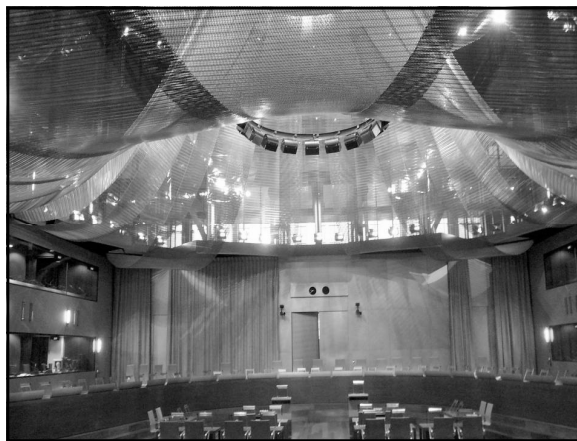
PRÁVO EVROPSKÉ UNIE

1. **bezprostřední použitelnost** práva EU
2. **aplikační přednost** práva EU před státním zákonem; srv. čl. 10 Ú
3. **soukromoprávní odpovědnost státu** za škodu jedinci porušením práva EU
4. **bezprostřední účinek** práva EU v **soukromých** i veřejných poměrech

188

189

■ Sjednocování soukromých práv v EU, *např.*

✓ právo korporací

1. evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS) (nař. 1985)
2. evropská společnost (SE) a holdingová evropská společnost (nař. 2001)
3. evropská družstevní společnost (nař. 2003)

✓ soukromé právo mezinárodní

1. Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (1980), (č. 64/06, 21/07 Sb. m. s.)
2. nařízení EP a Rady (ES) o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II), 2007

191

■ Sledování soukromých práv v EU

- ✓ právní síla a forma cílové **směrnice**
- ✓ **jednotný trh** €
vč. **soukromoprávní ochrany spotřebitele**
 - ☛ vše, co je mimo jednotný trh, zůstává stranou EU

192

IUS COMMUNE EUROPAEM

▪ Evropské soukromé právo

- ✓ společný referenční rámec
- ✓ evropský zákoník smluvního práva (ECC)
- ✓ principy evropského smluvního práva (PECL)
- ✓ principy evropského deliktního práva (PETL)
- ✓ principy evropského práva nepříkázaného jednání (PEL Ben. Int.)
- ✓ principy evropského práva obchodního zastoupení, frančizy a distribučních smluv (PEL CAFDC)

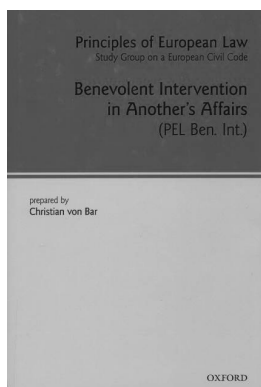
193

- ✓ principy evropského práva smluv o službách (PEL SC)
- ✓ principy evropského práva koupě (PELS)
- ✓ principy evropského práva zajištění (PEL Pers. Sec.)
- ✓ společné jádro soukromého práva v Evropě
- ✓ evropský občanský zákoník
- ✓ evropské rodinné právo

= **mimostátní (odbornické) právo**
(*soft law*)

194

195

Např.:

<http://www.copecl.org/>

<http://www.sgecc.net/>

196

6. ČÁST

PRAMENY ČESKÉHO OBČANSKÉHO PRÁVA

199

ZDROJE

- **Ústavněprávní principy**
 1. právního státu
 2. svrchovanosti zákona
- **Formální prameny právních norem**
 1. mezinárodní (mezistátní)
 2. nadstátní; *srv. EU*
 3. vnitrostátní

200

- **Formální prameny vnitrostátní**
 1. ústavní
 2. podústavní, *např. o. z.*
 - zákonné, *např. z. o vlastnictví bytů*
 - podzákonné, *např. vl. nř., vyhl.*
- ✓ psané (*ius scripta*)
- ✓ nepsané (*ius nonscripta*), *např. zásady spravedlnosti použitelné jako hmotné právo dle shodné vůle účastníků rozhodčího řízení, dále srv. nář. ÚS Pl. ÚS 33/97, č. 30/98 Sb.*

201

PŮSOBNOST SOUKROMOPRÁVNÍCH NOREM

1. věcná
 - a. přímá
 - b. analogická (*per analogiam legis*, § 853 o. z.,
per analogiam iuris, podle zásad práva)
zákon **případ neupravuje**, přičemž **má být právně upraven**,
pročež se použije zákonem upravený **případ obdobný**
2. časová; *srv. např. intertemporální právní normy*
3. územní vč. podpovrchu a nadpovrchu
3. osobní vč. cizinců dle **zásady národního zacházení**;
o. z. **není** zvláštním zákonem soukromého práva mezinárodního

202

SOUSTAVA SOUKROMOPRÁVNÍCH ZÁKONŮ

- **Obecnost**
 - ☐ *víajková loď* = o. z.
 - ☐ *doprovodné lodě* = obch. z., a. z., zák. pr. aj.
- **Podpůrnost**
nestanoví-li zvláštní zákon jinak, použije se **podpůrně** o. z.
- **Přednost**
stanoví-li zvláštní zákon jinak, použije se **přednostně** zvláštní zákon před o. z.

203

7. ČÁST

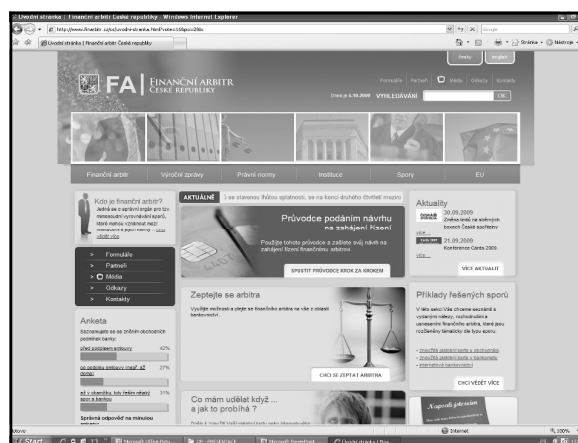
OCHRANA SUBJEKTIVNÍHO SOUKROMÉHO PRÁVA

205

DRUHY OCHRANY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Soudní**
- **Rozhodčí dle dohody v majetkových sporech**
 1. stálý rozhodčí soud
 - i. obecný (např. RS při HK ČR a AK ČR)
 - ii. zvláštní (burzovní)
 2. rozhodce *ad hoc*
 3. [finanční arbitr], alternativně

206

■ Výjimečně správní úřad:

1. Český telekomunikační úřad
2. Energetický regulační úřad
3. Úřad pro ochranu osobních údajů
4. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
5. Úřad průmyslového vlastnictví
6. Stavební úřady

■ Svépomocná ochrana

209

PRÁVNÍ OCHRANA POKOJNÉHO STAVU

- **Mimosoudní pravomoc** § 5 o. z.
 - OÚ obce s rozšířenou působností
ve věci právní ochrany **pokojného stavu**
 - ✗ ochrana subjektivního práva,
*např. práva nájemního, práva
sousedského*
- srv. přestupek proti občanskému soužití*

210

211

PÍSEMNICTVÍ

Rouček, Fr. – Sedláček, Jar. et al.:

Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

1. vyd. Praha: V. Linhart 1935 - 1937, sv. 1 - 6.

2. vyd. Praha: Codex Bohemia 1997 - 1998, sv. 1 - 6.

212

Gaius, Učebnice práva ve čtyřech knihách. Brno 1999.³

Justiniánske inštitúcie. Bratislava 2000.

Kincl, Dicta et regulae iuris aneb právnické mudrosloví latinské. Praha 1990.

Rebro, Latinské právnické výrazy a výroky. Praha 1999.

213

Kadeřávek, Zákon přirozený základem zákonodárství lidského. Praha 1896.

Pawłowský, Wykładowé přirozeného práva. Praha 1801.

214

Eliáš/Zuklínová, Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha 2001.

DCRF, první stupeň na cestě k Evropskému zákoníku soukromého práva. Karlovar. práv. rev. 2008/2.

Dnistrjanský, Základy moderního práva soukromého. Praha 1928.

Hurdík, Dobrá víra. Právnik 2007/5. Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti. Praha 2007.

Jančo, Na dlhej ceste k Európskemu občianskemu zákoníku. Práv. obzor 2009/1.

Jurčová, Európsky občiansky zákoník (ECC). Práv. obz. 2005/6. „The Common Frame of Reference (CFR)“ – perspektívny zdroj na ceste k rekodifikácii občianskeho práva. Práv. obz. 2006/3.

Krčmář, Právo občanské. Výklady úvodní a část všeobecná. Praha 1936.³

215

Luby, Slovenské všeobecné súkromné právo. Bratislava 1941/1. Výber z diela a myšlienok. Bratislava 1998.

Základy všeobecného soukromého práva. Šamorín 2002.³

Sedláček, Občanské právo československé. Všeobecné nauky. Brno 1931.

Svoboda, Ethické a sociální základy práva občanského. Praha. B. r.

(1922). Ideové základy občanského práva. Praha 1936.

Švidroň, Hodnotové zakotvenie slovenského občianskeho práva. Práv. obzor 2007/1. Mravné dimenzie občianskeho práva.

In: *Hurdík/Fiala/Selucká*, Tradice a inovace v občanském právu. Brno 2007.

Telec, Osobnostní rozměr občanského práva. (Výjde).

Tilsch, Občanské právo. Část všeobecná. Praha 1925.³

216

217

Použité snímky:

Atelier Nouvelles Images, Sièges de designers.

Lombreuil 2000.

Hesemann/Tóthová, Záhadené kruhy v obilí. Praha. B. r.²

Pringleová, Kruhy v obilí. Největší záhada moderní doby. Praha 2001.

218

Foto:

Shanzu Beach, Mombasa, Keňa 2007
Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko 2549 (2006)
Fryšava pod Žákovou horou, Morava, Česko 2006
Libavá, Morava, Česko 2006
Mariánské údolí v Lišni, Brno, Morava, Česko 2007
Shanzu Beach, severně od Mombasy, Keňa 2007
Palác lidských práv, Štrasburk, Alsasko, Francie 2008
Villa Aldobrandini, Unidroit, Kvířínál, Řím, Itálie 2002
Soudní dvůr EU, Lucemburk 2009
Evropský parlament, Brusel, Belgie 2004
Evropský parlament, Štrasburk, Alsasko, Francie 2008
Kačina, Čechy, Česko 2006
Hraniční zámek Hlohovec, Morava, Česko 2007
Korfu (Kerkyra), Řecko 2007
Sovinec, Morava, Česko 2005

219